

॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता — पद पाठः

तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः

वैकृतविधीनामभिधानं

ॐ नमः परमात्मने । श्री गुरुभ्यो नमः । हरिः ॐ

अग्ने॑ । तेज॒स्वि॒न्न । तेज॒स्वी । त्वम् । दे॒वेषु॑ । भू॒याः । तेज॒स्वन्तम् । माम् । आयु॑ष्मन्तम् ।
वर्च॑स्वन्तम् । म॒नुष्ये॑षु । कुरु॑ । दी॒र्षायै॑ । च । त्वा । तप॑सः । च । तेज॑से । जुहो॑मि । तेजो॒वि॒दि॒ति॑ तेजः—वि॒त् । अ॒सि॒ । तेजः॑ । मा । मा । हा॒सीत् । मा । अ॒हम् । तेजः॑ । हा॒सि॒षम् । मा ।
माम् । तेजः॑ । हा॒सीत् । इन्द्र॑ । ओज॒स्वि॒न्न । ओज॒स्वी । त्वम् । दे॒वेषु॑ । भू॒याः । ओज॒स्वन्तम् ।
माम् । आयु॑ष्मन्तम् । वर्च॑स्वन्तम् । म॒नुष्ये॑षु । कुरु॑ । ब्रह्म॑णः । च । त्वा । र॒त्न॒त्रस्य॑ । च । १
(५०) ॥ [१] ॥ ओज॑से । जुहो॑मि । ओजो॒वि॒दि॒त्यो॒जः—वि॒त् । अ॒सि॒ । ओजः॑ । मा । मा ।
हा॒सीत् । मा । अ॒हम् । ओजः॑ । हा॒सि॒षम् । मा । माम् । ओजः॑ । हा॒सीत् । सूर्य॑ । भ्राज॒स्वि॒न्न ।
भ्राज॒स्वी । त्वम् । दे॒वेषु॑ । भू॒याः । भ्राज॒स्वन्तम् । माम् । आयु॑ष्मन्तम् । वर्च॑स्वन्तम् । म॒नुष्ये॑षु ।
कुरु॑ । वा॒योः । च । त्वा । अ॒पाम् । च । भ्राज॑से । जुहो॑मि । सु॒व॒र्वि॒दि॒ति॑ सु॒वः—वि॒त् । अ॒सि॒ ।
सु॒वः । मा । मा । हा॒सीत् । मा । अ॒हम् । सु॒वः । हा॒सि॒षम् । मा । माम् । सु॒वः । हा॒सीत् । मयि॑ ।
मे॒धाम् । मयि॑ । प्र॒जामि॑ति प्र—जाम् । मयि॑ । अ॒ग्निः । तेजः॑ । द॒धातु॑ । मयि॑ । मे॒धाम् । मयि॑ ।
प्र॒जामि॑ति प्र—जाम् । मयि॑ । इन्द्रः॑ । इन्द्रि॒यम् । द॒धातु॑ । मयि॑ । मे॒धाम् । मयि॑ । प्र॒जामि॑ति प्र—
जाम् । मयि॑ । सूर्यः॑ । भ्राजः॑ । द॒धातु॑ ॥ [२] ॥

(र॒त्न॒त्रस्य॑ च मयि॑ त्रयो॒विंश॑तिश्च)

॥ १ ॥

वा॒युः । हि॒ङ्क॒र्तेति॑ हिं—क॒र्ता । अ॒ग्निः । प्र॒स्तो॒तेति॑ प्र—स्तो॒ता । प्र॒जाप॑ति॒रिति॑ प्र॒जा—प॒तिः ।
साम् । बृ॒ह॒स्पतिः॑ । उ॒द्रा॒तेत्यु॑त—गा॒ता । वि॒श्वे॑ । दे॒वाः । उ॒प॒गा॒तार॑ इत्यु॑प—गा॒तारः॑ । म॒रुतः॑ ।
प्र॒ति॒ह॒र्तार॑ इति॑ प्र॒ति—ह॒र्तारः॑ । इन्द्रः॑ । नि॒धन॑मिति॑ नि—धन॑म् । ते । दे॒वाः । प्रा॒णभृ॑त इति॑ प्रा॒ण—
भृ॑तः । प्रा॒णमि॑ति॒ प्र—अ॒नम् । मयि॑ । द॒धतु॑ । ए॒तत् । वै । सर्व॑म् । अ॒द॒ध्वर्युः॑ । उ॒पा॒कुर्व॑न्नित्यु॑प—
आ॒कुर्व॑न्न । उ॒द्रा॒तृभ्य॑ इत्यु॑द्रा॒तृ—भ्यः । उ॒पा॒क॒रोतीत्यु॑प—आ॒क॒रोति॑ । ते । दे॒वाः । प्रा॒णभृ॑त इति॑
प्रा॒ण—भृ॑तः । प्रा॒णमि॑ति॒ प्र—अ॒नम् । मयि॑ । द॒धतु॑ । इति॑ । आ॒ह । ए॒तत् । ए॒व । सर्व॑म् । आ॒त्म॒न्न ।
ध॒त्ते । इडा॑ । दे॒व॒ह॒रिति॑ दे॒व—हूः । म॒नुः । य॒ज्ञनी॑रिति॑ य॒ज्ञ—नीः । बृ॒ह॒स्पतिः॑ । उ॒क्थाम॑दानी॒-
त्यु॒क्थ—म॑दानी । श॒श्व॒सिष॑त् । वि॒श्वे॑ । दे॒वाः । ३ (५०) ॥ [३] ॥ सू॒क्त॒वाच॑ इति॑ सू॒क्त—वा॑चः ।
पृथि॑वि । मा॒तः । मा । मा । हि॒सीः । मधु॑ । म॒निष्ये॑ । मधु॑ । ज॒निष्ये॑ । मधु॑ । व॒रु॒ष्यामि॑ । मधु॑ ।
व॒दिष्या॑मि । मधु॑मती॒मिति॑ मधु॑—म॒तीम् । दे॒वेभ्यः॑ । वा॒चम् । उ॒द्या॒सम् । शु॒श्रू॒षेण्या॑म् । म॒नु॒-
ष्येभ्यः॑ । तम् । मा । दे॒वाः । अ॒व॒न्तु । शो॒भायै॑ । पि॒तरः॑ । अ॒न्विति॑ । म॒दन्तु ॥ [४] ॥

(श॒श्व॒सिष॑द् वि॒श्वे॑ दे॒वा अ॒ष्टाविं॑शतिश्च)

॥ २ ॥

★

वस॑वः । त्वा । प्रेति॑ । वृ॒ह॒न्तु । गा॒य॒त्रेण॑ । छ॒न्द॒सा । अ॒ग्नेः । प्रि॒यम् । पाथः॑ । उपेति॑ । इ॒हि ।
रु॒द्राः । त्वा । प्रेति॑ । वृ॒ह॒न्तु । त्रै॒ष्टु॒भेन॑ । छ॒न्द॒सा । इन्द्र॑स्य । प्रि॒यम् । पाथः॑ । उपेति॑ । इ॒हि ।
आ॒दि॒त्याः । त्वा । प्रेति॑ । वृ॒ह॒न्तु । जा॒ग॒तेन॑ । छ॒न्द॒सा । वि॒श्वेषा॑म् । दे॒वाना॑म् । प्रि॒यम् । पाथः॑ ।
उपेति॑ । इ॒हि । मा॒न्दा॒सु । ते । शु॒क्र । शु॒क्रम् । एति॑ । धू॒नोमि॑ । भ॒न्दना॑सु । को॒त॒नासु॑ । नू॒त॒-
नासु॑ । रे॒शीषु॑ । मे॒षीषु॑ । वा॒शीषु॑ । वि॒श्वभृ॑त्स्विति॑ वि॒श्वभृ॑त—सु । मा॒द॒ध्वीषु॑ । क॒कुहा॑सु । श॒क्क॒-
रीषु॑ । ५ (५०) ॥ [५] ॥ शु॒क्रासु॑ । ते । शु॒क्र । शु॒क्रम् । एति॑ । धू॒नोमि॑ । शु॒क्रम् । ते । शु॒क्रेण॑ ।
गृ॒ह्णामि॑ । अ॒हः । रू॒पेण॑ । सूर्य॑स्य । र॒श्मिभि॑रिति॑ र॒श्मि—भिः ॥ एति॑ । अ॒स्मिन्न॑ । उ॒ग्राः । अ॒चु॒-
च्य॑वुः । दि॒वः । धा॒राः । अ॒सश्च॑त् ॥ क॒कुह॑म् । रू॒पम् । वृ॒षभ॑स्य । रो॒च॒ते । बृ॒हत् । सोमः॑ ।
सोम॑स्य । पु॒रो॒गा इति॑ पु॒रः—गाः । शु॒क्रः । शु॒क्रस्य॑ । पु॒रो॒गा इति॑ पु॒रः—गाः ॥ यत् । ते । सोम॑ ।
अदा॑भ्यम् । ना॒म । जा॒गृ॒वि । तस्मै॑ । ते । सोम॑ । सोमा॑य । स्वाहा॑ । उ॒शिक॑ । त्वम् । दे॒व । सोम॑ ।
गा॒य॒त्रेण॑ । छ॒न्द॒सा । अ॒ग्नेः । ६ (५०) ॥ [६] ॥ प्रि॒यम् । पाथः॑ । अपीति॑ । इ॒हि । व॒शी । त्वम् ।

देव। सोम। त्रैष्टुभेन। छन्दसा। इन्द्रस्य। प्रियम्। पार्थः। अपीति। इहि। अस्मत्सखेत्यस्मत्—
 सखा। त्वम्। देव। सोम। जागतेन। छन्दसा। विश्वेषाम्। देवानाम्। प्रियम्। पार्थः। अपीति।
 इहि। एति। नः। प्राण इति प्र—अनः। एतु। परावत इति परा—वतः। एति। अन्तरिक्षात्।
 दिवः। परि॥ आयुः। पृथिव्याः। अधीति। अमृतम्। असि। प्राणायेति प्र—अनाय। त्वा॥
 इन्द्राग्नी इतीन्द्र—अग्नी। मे। वर्चः। कृणुताम्। वर्चः। सोमः। बृहस्पतिः॥ वर्चः। मे। विश्वे॥
 देवाः। वर्चः। मे। धत्तम्। अश्विना॥ दधन्वे। वा। यत्। ईम्। अन्विति। वोचत्। ब्रह्माणि।
 वेः। उ। तत्। परीति। विश्वानि। काव्या॥ नेमिः। चक्रम्। इव। अभवत् ॥ [७] ॥

(शक्करीष्व ग्रे बृहस्पतिः पञ्चविंशतिश्च)

॥ ३ ॥

★

एतत्। वै। अपाम्। नामधेयमिति नाम—धेयम्। गुह्यम्। यत्। आधावा इत्या—धावाः।
 मान्दासु। ते। शुक्र। शुक्रम्। एति। धूनोमि। इति। आह। अपाम्। एव। नामधेयेनेति नाम—
 धेयेन। गुह्येन। दिवः। वृष्टिम्। अवेति। रुन्धे। शुक्रम्। ते। शुक्लेण। गृह्णामि। इति। आह।
 एतत्। वै। अहः। रूपम्। यत्। रात्रिः। सूर्यस्य। रश्मयः। वृष्ट्याः। ईशते। अहः। एव।
 रूपेण। सूर्यस्य। रश्मिभिरिति रश्मि—भिः। दिवः। वृष्टिम्। च्यावयति। एति। अस्मिन्न।
 उग्राः। ८ (५०) ॥ [८] ॥ अचुच्यवुः। इति। आह। यथायजुरिति यथा—यजुः। एव। एतत्।
 ककुहम्। रूपम्। वृषभस्य। रोचते। बृहत्। इति। आह। एतत्। वै। अस्य। ककुहम्। रूपम्।
 यत्। वृष्टिः। रूपेण। एव। वृष्टिम्। अवेति। रुन्धे। यत्। ते। सोम। अदाभ्यम्। नाम। जागृवि।
 इति। आह। एषः। ह। वै। हविषा॥ हविः। यजति। यः। अदाभ्यम्। गृहीत्वा। सोमाय।
 जुहोति। परेति। वै। एतस्य। आयुः। प्राण इति प्र—अनः। एति। ९ (५०) ॥ [९] ॥ यः।
 अशुम्। गृह्णाति। एति। नः। प्राण इति प्र—अनः। एतु। परावत इति परा—वतः। इति।
 आह। आयुः। एव। प्राणमिति प्र—अनम्। आत्मन्न। धत्ते। अमृतम्। असि। प्राणायेति प्र—
 अनाय। त्वा। इति। हिरण्यम्। अभि। वीति। अनिति। अमृतम्। वै। हिरण्यम्। आयुः।
 प्राण इति प्र—अनः। अमृतेन। एव। आयुः। आत्मन्न। धत्ते। शतमानमिति शत—मानम्।
 भवति। शतायुरिति शत—आयुः। पुरुषः। शतेन्द्रिय इति शत—इन्द्रियः। आयुषि। एव।

इन्द्रिये। प्रतीतिं। तिष्ठति। अपः। उपेति। स्पृशति। भेषजम्। वै। आपः। भेषजम्। एव।
कुरुते ॥ [१०] ॥

(उग्रा एत्या प स्त्रीणि च)

॥ ४ ॥

★

वायुः। असि। प्राण इति प्र—अनः। नाम। सवितुः। आधिपत्य इत्याधि—पत्ये। अपान-
मित्यप—अनम्। मे। दाः। चर्षुः। असि। श्रोत्रम्। नाम। धातुः। आधिपत्य इत्याधि—
पत्ये। आयुः। मे। दाः। रूपम्। असि। वर्णः। नाम। बृहस्पतैः। आधिपत्य इत्याधि—
पत्ये। प्रजामिति प्र—जाम्। मे। दाः। ऋतम्। असि। सत्यम्। नाम। इन्द्रस्य। आधिपत्य
इत्याधि—पत्ये। र्षत्रम्। मे। दाः। भूतम्। असि। भव्यम्। नाम। पितृणाम्। आधिपत्य
इत्याधि—पत्ये। अपाम्। ओषधीनाम्। गर्भम्। धाः। ऋतस्य। त्वा। व्योमन इति वि—ओमने।
ऋतस्य। ११ (५०) ॥ [११] ॥ त्वा। विभूमन इति वि—भूमने। ऋतस्य। त्वा। विधर्मण
इति वि—धर्मणे। ऋतस्य। त्वा। सत्याय। ऋतस्य। त्वा। ज्योतिषे। प्रजापतिरिति प्रजा—
पतिः। विराजमिति वि—राजम्। अपश्यत्। तया। भूतम्। च। भव्यम्। च। असृजत। ताम्।
ऋषिभ्य इत्यृषि—भ्यः। तिरः। अदधात्। ताम्। जमदग्निः। तपसा। अपश्यत्। तया। वै।
सः। पृश्नीन्। कामान्। असृजत। तत्। पृश्नीनाम्। पृश्नित्वमिति पृश्नि—त्वम्। यत्।
पृश्नयः। गृह्यन्ते। पृश्नीन्। एव। तैः। कामान्। यजमानः। अवेति। रुन्धे। वायुः। असि।
प्राण इति प्र—अनः। १२ (५०) ॥ [१२] ॥ नाम। इति। आह। प्राणापानाविति प्राण—
अपानौ। एव। अवेति। रुन्धे। चर्षुः। असि। श्रोत्रम्। नाम। इति। आह। आयुः। एव।
अवेति। रुन्धे। रूपम्। असि। वर्णः। नाम। इति। आह। प्रजामिति प्र—जाम्। एव। अवेति।
रुन्धे। ऋतम्। असि। सत्यम्। नाम। इति। आह। र्षत्रम्। एव। अवेति। रुन्धे। भूतम्।
असि। भव्यम्। नाम। इति। आह। पशवः। वै। अपाम्। ओषधीनाम्। गर्भः। पशून्। एव।
१३ (५०) ॥ [१३] ॥ अवेति। रुन्धे। एतावत्। वै। पुरुषम्। परितः। तत्। एव। अवेति।
रुन्धे। ऋतस्य। त्वा। व्योमन इति वि—ओमने। इति। आह। इयम्। वै। ऋतस्य। व्योमेति
वि—ओम। इमाम्। एव। अभीति। जयति। ऋतस्य। त्वा। विभूमन इति वि—भूमने। इति।

आह । अन्तरिख्णम् । वै । ऋतस्य । विभूमेति वि—भूम । अन्तरिख्णम् । एव । अभीति । जयति ।
 ऋतस्य । त्वा । विधर्मण इति वि—धर्मणे । इति । आह । द्यौः । वै । ऋतस्य । विधर्मेति वि—
 धर्म । दिवम् । एव । अभीति । जयति । ऋतस्य । १४ (५०) ॥ [१४] ॥ त्वा । सत्याय । इति ।
 आह । दिशः । वै । ऋतस्य । सत्यम् । दिशः । एव । अभीति । जयति । ऋतस्य । त्वा । ज्योतिषे ।
 इति । आह । सुवर्ग इति सुवः—गः । वै । लोकः । ऋतस्य । ज्योतिः । सुवर्गमिति सुवः—गम् ।
 एव । लोकम् । अभीति । जयति । एतावन्तः । वै । देवल्लोका इति देव—लोकाः । तान् । एव ।
 अभीति । जयति । दश । समिति । पद्यन्ते । दशाख्वरेति दश—अख्वरा । विराडिति वि—राट् ।
 अन्नम् । विराडिति वि—राट् । विराजीति वि—राजि । एव । अन्नाद्य इत्यन्न—अद्ये । प्रतीति ।
 तिष्ठति ॥ [१५] ॥

(व्योमन ऋतस्य प्राणः पशूनेव विधर्म दिवमेवाभि जयत्यृतस्य षड्वारिश्शच्च)

॥ ५ ॥

★

देवाः । वै । यत् । यज्ञेन । न । अवारुन्धतेत्यव—अरुन्धत । तत् । परैः । अवेति । अरु-
 न्धत । तत् । पराणाम् । परत्वमिति पर—त्वम् । यत् । परैः । गृह्यन्ते । यत् । एव । यज्ञेन । न ।
 अवरुन्ध इत्यव—रुन्धे । तस्य । अवरुद्ध्या इत्यव—रुद्ध्यै । यम् । प्रथमम् । गृह्णाति । इमम् ।
 एव । तेन । लोकम् । अभीति । जयति । यम् । द्वितीयम् । अन्तरिख्णम् । तेन । यम् । तृतीयम् ।
 अमुम् । एव । तेन । लोकम् । अभीति । जयति । यत् । एते । गृह्यन्ते । एषाम् । लोकानाम् ।
 अभिजित्या इत्यभि—जित्यै । १६ (५०) ॥ [१६] ॥ उत्तरेष्वित्युत—तरेषु । अहस्स्वित्यहः—
 सु । अमुतः । अर्वाञ्चः । गृह्यन्ते । अभिजित्येत्यभि—जित्यै । एव । इमान् । लोकान् । पुनः ।
 इमम् । लोकम् । प्रत्यवरोहन्तीति प्रति—अवरोहन्ति । यत् । पूर्वेषु । अहस्स्वित्यहः—सु । इतः ।
 पराञ्चः । गृह्यन्ते । तस्मात् । इतः । पराञ्चः । इमे । लोकाः । यत् । उत्तरेष्वित्युत—तरेषु । अह-
 स्स्वित्यहः—सु । अमुतः । अर्वाञ्चः । गृह्यन्ते । तस्मात् । अमुतः । अर्वाञ्चः । इमे । लोकाः ।
 तस्मात् । अयातयाम् इत्ययात—याम् । लोकान् । मनुष्याः । उपेति । जीवन्ति । ब्रह्मवा-
 दिन इति ब्रह्म—वादिनः । वदन्ति । कस्मात् । सत्यात् । अद्भ्य इत्यत—भ्यः । ओषधयः ।
 समिति । भवन्ति । ओषधयः । १७ (५०) ॥ [१७] ॥ मनुष्याणाम् । अन्नम् । प्रजापतिमिति

प्रजा—पतिम्। प्रजा इति प्र—जाः। अनु। प्रेति। जायन्ते। इति। परान्। अन्विति। इति।
 ब्रूयात्। यत्। गृह्णाति। अद्भ्य इत्यत्—भ्यः। त्वा। ओषधीभ्य इत्योषधि—भ्यः। गृह्णामि।
 इति। तस्मात्। अद्भ्य इत्यत्—भ्यः। ओषधयः। समिति। भवन्ति। यत्। गृह्णाति। ओष-
 धीभ्य इत्योषधि—भ्यः। त्वा। प्रजाभ्य इति प्र—जाभ्यः। गृह्णामि। इति। तस्मात्। ओषधयः।
 मनुष्याणाम्। अन्नम्। यत्। गृह्णाति। प्रजाभ्य इति प्र—जाभ्यः। त्वा। प्रजापतय इति प्रजा—
 पतये। गृह्णामि। इति। तस्मात्। प्रजापतिमिति प्रजा—पतिम्। प्रजा इति प्र—जाः। अनु।
 प्रेति। जायन्ते ॥ [१८] ॥

(अभिजित्यै भवन्त्योषधयो ऽष्टाचत्वारिंशच्च)

॥ ६ ॥

★

प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः। देवासुरानिति देव—असुरान्। असृजत्। तत्। अन्विति।
 यज्ञः। असृज्यत्। यज्ञम्। छन्दांसि। ते। विष्वञ्चः। वीति। अक्रामन्न। सः। असुरान्।
 अन्विति। यज्ञः। अपेति। अक्रामत्। यज्ञम्। छन्दांसि। ते। देवाः। अमन्यन्त। अमी इति।
 वै। इदम्। अभूवन्न। यत्। वयम्। स्मः। इति। ते। प्रजापतिमिति प्रजा—पतिम्। उपेति।
 अधावन्न। सः। अब्रवीत्। प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः। छन्दसाम्। वीर्यम्। आदायेत्या—
 दायं। तत्। वः। प्रेति। दास्यामि। इति। सः। छन्दसाम्। वीर्यम्। १९ (५०) ॥ [१९] ॥
 आदायेत्या—दायं। तत्। एभ्यः। प्रेति। अयच्छत्। तत्। अन्विति। छन्दांसि। अपेति।
 अक्रामन्न। छन्दांसि। यज्ञः। ततः। देवाः। अभवन्न। परेति। असुराः। यः। एवम्।
 छन्दसाम्। वीर्यम्। वेदं। एति। श्रावय। अस्तु। श्रौषट्। यजं। ये। यजामहे। वषट्कार इति
 वषट्—कारः। भवति। आत्मना। परेति। अस्य। भ्रातृव्यः। भवति। ब्रह्मवादिन इति ब्रह्म—
 वादिनः। वदन्ति। कस्मै। कम्। अदध्वर्युः। एति। श्रावयति। इति। छन्दसाम्। वीर्याय। इति।
 ब्रूयात्। एतत्। वै। २० (५०) ॥ [२०] ॥ छन्दसाम्। वीर्यम्। एति। श्रावय। अस्तु। श्रौषट्।
 यजं। ये। यजामहे। वषट्कार इति वषट्—कारः। यः। एवम्। वेदं। सवीर्यैरिति स—वीर्यैः।
 एव। छन्दोभिरिति छन्दः—भिः। अर्चति। यत्। किम्। च। अर्चति। यत्। इन्द्रः। वृत्रम्।
 अहन्न। अमेद्ध्यम्। तत्। यत्। यतीन्। अपावपदित्यप—अवपत्। अमेद्ध्यम्। तत्। अथ।

कस्मात् । ऐन्द्रः । यज्ञः । एति । सङ्स्थातो रिति सं—स्थातोः । इति । आहुः । इन्द्रस्य । वै । एषा ।
यज्ञिया । तनूः । यत् । यज्ञः । ताम् । एव । तत् । यजन्ति । यः । एवम् । वेद । उपेति । एनम् ।
यज्ञः । नमति ॥ [२१] ॥

(छन्दसाँवीर्यं वा एव त दृष्टौ च)

॥ ७ ॥

★

आयुर्दा इत्यायुः—दाः । अग्ने । हविषः । जुषाणः । घृतप्रतीक इति घृत—प्रतीकः । घृत-
योनिरिति घृत—योनिः । एधि ॥ घृतम् । पीत्वा । मधु । चारु । गव्यम् । पिता । इव । पुत्रम् ।
अभीति । ररुषतात् । इमम् ॥ एति । वृश्च्यते । वै । एतत् । यजमानः । अग्निभ्यामित्यग्नि-
भ्याम् । यत् । एनयोः । श्रुतङ्कृत्येति श्रुतं—कृत्य । अथ । अन्यत्र । अवभृथमित्यव—भृथम् ।
अवैतीत्यव—एति । आयुर्दा इत्यायुः—दाः । अग्ने । हविषः । जुषाणः । इति । अवभृथमित्यव—
भृथम् । अवैष्यन्नित्यव—एष्यन्न । जुहुयात् । आहुत्येत्या—हुत्या । एव । एनौ । शमयति । न ।
आर्तिम् । एति । ऋच्छति । यजमानः । यत् । कुसीदम् । २२ (५०) ॥ [२२] ॥ अप्रतीत्तमि-
त्यप्रति—इत्तम् । मयि । येन । यमस्य । बलिना । चरामि ॥ इह । एव । सन्न । निरवदय इति
निः—अवदये । तत् । एतत् । तत् । अग्ने । अनृणः । भवामि ॥ विश्वलोपेति विश्व—लोप । विश्व-
दावस्येति विश्व—दावस्य । त्वा । आसन्न । जुहोमि । अग्धादित्यग्ध—अत् । एकः । अहुतादि-
त्यहुत—अत् । एकः । समसनादिति समसन—अत् । एकः ॥ ते । नः । कृण्वन्तु । भेषजम् ।
सदः । सहः । वरेण्यम् ॥ अयम् । नः । नभसा । पुरः । सङ्स्फान इति सं—स्फानः । अभीति ।
ररुषतु ॥ गृहाणाम् । असमर्त्या इत्यसं—ऋत्यै । बहवः । नः । गृहाः । असन्न ॥ सः । त्वम् ।
नः । २३ (५०) ॥ [२३] ॥ नभसः । पते । ऊर्जम् । नः । धेहि । भद्रया ॥ पुनः । नः । नष्टम् ।
एति । कृधि । पुनः । नः । रयिम् । एति । कृधि ॥ देव । सङ्स्फानेति सं—स्फान । सहस्रपोषस्येति
सहस्र—पोषस्य । ईशिषे । सः । नः । रास्व । अज्यानिम् । रायः । पोषम् । सुवीर्यमिति सु—
वीर्यम् । सँव्वथ्सरीणामिति सं—वथ्सरीणाम् । स्वस्तिम् ॥ अग्निः । वाव । यमः । इयम् । यमी ।
कुसीदम् । वै । एतत् । यमस्य । यजमानः । एति । दत्ते । यत् । ओषधीभिरित्योषधि—भिः ।
वेदिम् । स्तृणाति । यत् । अनुपौष्येत्यनुप—ओष्य । प्रयायादिति प्र—यायात् । ग्रीवबद्धमिति

ग्रीव—बद्धम्। एनम्। २४ (५०) ॥ [२४] ॥ अमुष्मिन्न। लोके। नेनीयेरन्न। यत्। कुसीदम्।
 अप्रतीत्तमित्यप्रति—इत्तम्। मयि। इति। उपेति। ओषति। इह। एव। सन्न। यमम्। कुसीदम्।
 निरवदायेति निः—अवदाय। अनृणः। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकम्। एति। यदि। मिश्रम्।
 इव। चरेत्। अञ्जलिना। सक्तून्। प्रदाव्य इति प्र—दाव्ये। जुहुयात्। एषः। वै। अग्निः।
 वैश्वानरः। यत्। प्रदाव्य इति प्र—दाव्यः। सः। एव। एनम्। स्वदयति। अह्नाम्। विधान्या-
 मिति वि—धान्याम्। एकाष्टकायामित्येक—अष्टकायाम्। अपूपम्। चतुश्शरावमिति चतुः—
 शरावम्। पत्त्वा। प्रातः। एतेन। कर्ष्वम्। उपेति। ओषेत्। यदि। २५ (५०) ॥ [२५] ॥
 दहति। पुण्यसममिति पुण्य—समम्। भवति। यदि। न। दहति। पापसममिति पाप—समम्।
 एतेन। ह। स्म। वै। ऋषयः। पुरा। विज्ञानेनेति वि—ज्ञानेन। दीर्घसत्रमिति दीर्घ—सत्रम्।
 उपेति। यन्ति। यः। वै। उपद्रष्टारमित्युप—द्रष्टारम्। उपश्रोतारमित्युप—श्रोतारम्। अनुख्या-
 तारमित्यनु—ख्यातारम्। विद्वान्। यजते। समिति। अमुष्मिन्न। लोके। इष्टापूर्तेनेतीष्ट—पूर्तेन।
 गच्छते। अग्निः। वै। उपद्रष्टेत्युप—द्रष्टा। वायुः। उपश्रोतेत्युप—श्रोता। आदित्यः। अनुख्या-
 तेत्यनु—ख्याता। तान्। यः। एवम्। विद्वान्। यजते। समिति। अमुष्मिन्न। लोके। इष्टापूर्ते-
 नेतीष्ट—पूर्तेन। गच्छते। अयम्। नः। नभसा। पुरः। २६ (५०) ॥ [२६] ॥ इति। आह।
 अग्निः। वै। नभसा। पुरः। अग्निम्। एव। तत्। आह। एतत्। मे। गोपाय। इति। सः।
 त्वम्। नः। नभसः। पते। इति। आह। वायुः। वै। नभसः। पतिः। वायुम्। एव। तत्।
 आह। एतत्। मे। गोपाय। इति। देव। सङ्स्फानेति सं—स्फान। इति। आह। असौ। वै।
 आदित्यः। देवः। सङ्स्फान इति सं—स्फानः। आदित्यम्। एव। तत्। आह। एतत्। मे।
 गोपाय। इति ॥ [२७] ॥

(कुसीदं त्वं न एन मोषेद्यदि पुर आदित्यमेव तदाहैतन्मे गोपायेति)

॥ ८ ॥

★

एतम्। युवानम्। परीति। वः। ददामि। तेन। क्रीडन्तीः। चरत्। प्रियेण॥ मा। नः। शाप्त।
 जनुषा। सुभागा इति सु—भागाः। रायः। पोषेण। समिति। इषा। मदेम्॥ नमः। महिम्ने। उत।
 चर्ष्वुषे। ते। मरुताम्। पितः। तत्। अहम्। गृणामि॥ अन्विति। मन्यस्व। सुयजेति सु—

यजा॑। य॒जाम्। जु॒ष्टम्। दे॒वाना॑म्। इ॒दम्। अ॒स्तु। ह॒व्यम्॥ दे॒वाना॑म्। ए॒षः। उ॒प॒ना॒ह इत्यु॑प—
ना॒हः। आ॒सीत्। अ॒पाम्। गर्भैः॑। ओष॑धीषु। न्य॒क्त इति॑ नि—अ॒क्तः॥ सोम॑स्य। द्र॒प्सम्।
अ॒वृ॒णीत॑। पू॒षा। २८ (५०) ॥ [२८] ॥ बृ॒हन्न॑। अ॒द्रिः। अ॒भ॒वत्। तत्। ए॒षाम्॥ पि॒ता।
व॒त्स॒ना॑म्। पतिः॑। अ॒घ्नियाना॑म्। अथो॑ इति॑। पि॒ता। म॒ह॒ताम्। गर्ग॑राणाम्॥ व॒त्सः। ज॒रायु॑।
प्रति॑धुगिति॑ प्रति—धुक्। पी॒यूषः॑। आ॒मि॒र॒ष्वा॑। म॒स्तु। घृ॒तम्। अ॒स्य॑। रे॒तः॥ त्वा॒म्। गा॒वः।
अ॒वृ॒णत॑। रा॒ज्याय॑। त्वा॒म्। ह॒वन्त॑। म॒रुतः॑। स्व॒र्का इति॑ सु—अ॒र्काः॥ वर्ष्म॑न्न॒। र॒ष॒त्रस्य॑।
क॒कुभि॑। शि॒श्रिया॑णः। ततः॑। नः॑। उ॒ग्रः। वी॒ति॑। भ॒ज॒। वसू॑नि॥ व्यृ॒द्धेनेति॑ वि—ऋ॒द्धेन॑। वै।
ए॒षः। प॒शुना॑। य॒ज॒ते॒। य॒स्य॑। ए॒तानि॑। न। क्रि॒यन्ते॑। ए॒षः। ह॒। तु। वै। स॒मृ॒द्धेनेति॑ सं—
ऋ॒द्धेन॑। य॒ज॒ते॒। य॒स्य॑। ए॒तानि॑। क्रि॒यन्ते॑ ॥ [२९] ॥

(पूषा क्रियन्त एषो ऽष्टौ च)

॥ ९ ॥

★

सूर्यः॑। दे॒वः। दि॒वि॒ष॒द्भ्य इति॑ दि॒वि॒षत्—भ्यः॑। धा॒ता। र॒ष॒त्राय॑। वा॒युः। प्र॒जाभ्य॑ इति॑ प्र—
जा॒भ्यः॥ बृ॒ह॒स्पतिः॑। त्वा॒। प्र॒जाप॑तय इति॑ प्र॒जा—प॒तये॑। ज्योति॑ष्मतीम्। जु॒होतु॑॥ य॒स्याः।
ते॒। ह॒रि॒तः। गर्भैः॑। अथो॑ इति॑। योनिः॑। हि॒र॒ण्ययी॑॥ अ॒ङ्गानि॑। अ॒हुता॑। य॒स्यै॑। ता॒म्। दे॒वैः।
स॒मिति॑। अ॒जी॒ग॒मम्॥ ए॒ति॑। व॒र्त॒न॒। व॒र्त॒य॒। नी॒ति॑। नि॒व॒र्त॒नेति॑ नि—व॒र्त॒न॒। व॒र्त॒य॒। इन्द्र॑।
न॒र्द॒बुद॑॥ भू॒म्याः। च॒त॒स्रः। प्र॒दि॒श इति॑ प्र—दि॒शः॑। ता॒भिः॑। ए॒ति॑। व॒र्त॒य॒। पु॒नः॥ वी॒ति॑।
ते॒। भि॒न॒द्भि॑। त॒क॒री॒म्। वी॒ति॑। योनि॑म्। वी॒ति॑। ग॒वी॒न्यौ॑॥ वी॒ति॑। ३० (५०) ॥ [३०] ॥
मा॒तर॑म्। च॒। पु॒त्रम्। च॒। वी॒ति॑। गर्भ॑म्। च॒। ज॒रायु॑। च॒॥ ब॒हिः। ते॒। अ॒स्तु॒। बा॒ल्। इति॑॥
उ॒रु॒द्र॒प्स इत्यु॑रु—द्र॒प्सः। वि॒श्वरू॑प इति॑ वि॒श्व—रू॒पः। इन्द्रुः॑। प॒र्व॒मा॒नः। धी॒रः। आ॒न॒ञ्ज॑।
गर्भ॑म्॥ ए॒क॒प॒दीत्ये॒क—प॒दी॑। द्वि॒प॒दीति॑ द्वि—प॒दी॑। त्रि॒प॒दीति॑ त्रि—प॒दी॑। च॒तु॒ष्प॒दीति॑ च॒तुः—
प॒दी॑। प॒ञ्च॒प॒दीति॑ प॒ञ्च—प॒दी॑। ष॒ट्प॒दीति॑ षट्—प॒दी॑। स॒प्त॒प॒दीति॑ स॒प्त—प॒दी॑। अ॒ष्टा॒प॒दीत्य॒ष्टा—
प॒दी॑। भु॒व॒ना। अ॒न्वि॒ति॑। प्र॒थ॒ता॒म्। स्वा॒हा॑॥ म॒ही। द्यौः॑। पृ॒थि॒वी। च॒। नः॑। इ॒मम्। य॒ज्ञम्।
मि॒मि॒र॒ष॒ता॒म्॥ पि॒पृ॒ता॒म्। नः॑। भ॒री॒म॒भि॒रिति॑ भ॒री॒म—भिः॑ ॥ [३१] ॥

(गवीन्यौ वि चतुश्चत्वारिंशच्च)

॥ १० ॥

इ॒दम् । वा॒म् । आ॒स्ये॑ । ह॒विः । प्रि॒यम् । इन्द्रा॑बृहस्पती इतीन्द्रा—बृहस्पती ॥ उ॒क्थम् । म॒दः ।
 च । श॒स्य॒ते ॥ अ॒यम् । वा॒म् । परी॑ति । सि॒च्य॒ते । सोमः॑ । इन्द्रा॑बृहस्पती इतीन्द्रा—बृहस्पती ॥
 चा॒रुः । म॒दा॒य । पी॒तये॑ ॥ अ॒स्मे इति॑ । इन्द्रा॑बृहस्पती इतीन्द्रा—बृहस्पती । र॒यिम् । ध॒त्तम् ।
 श॒त॒ग्वि॒न॒मि॒ति श॒त—ग्वि॒नम् ॥ अ॒श्व॒व॒न्त॒मि॒त्य॒श्व—व॒न्तम् । स॒ह॒स्रि॒णम् ॥ बृह॒स्पतिः॑ । नः ।
 परी॑ति । पा॒तु । प॒श्चात् । उ॒त । उत्तर॑स्मादित्युत्—तर॑स्मात् । अ॒ध॒रात् । अ॒घा॒यो॒रि॒त्य॒घ—योः ॥
 इन्द्रः॑ । पु॒रस्ता॑त् । उ॒त । म॒च्छ॒तः । नः । स॒खा । स॒खि॒भ्य इति॑ स॒खि—भ्यः । वरि॑वः । कृ॒णो॒तु ॥
 वी॒ति । ते । वि॒ष्वक् । वा॒तजू॒तास॑ इति॒ वा॒त—जू॒तासः । अ॒ग्ने । भा॒मासः । ३२ (५०) ॥ [३२] ॥
 शु॒चे । शु॒चयः॑ । च॒र॒न्ति ॥ तु॒वि॒म्र॒ख्वास॑ इति॒ तु॒वि—म्र॒ख्वासः । दि॒व्याः । न॒व॒ग्वाः । व॒ना ।
 व॒न॒न्ति । धृ॒ष॒ता । रु॒ज॒न्तः ॥ त्वा॒म् । अ॒ग्ने । मा॒नु॒षीः । ई॒ड॒ते । वि॒शः । हो॒त्रा॒वि॒द॒मि॒ति हो॒त्रा—
 वि॒द॒म् । वि॒वि॒चि॒मि॒ति वि—वि॒चिम् । र॒त्न॒धा॒त॒म॒मि॒ति र॒त्न—धा॒त॒मम् ॥ गु॒हा । स॒न्त॒म् । सु॒भ॒गे॒ति
 सु—भ॒ग । वि॒श्व॒द॒र॒श॒त॒मि॒ति वि॒श्व—द॒र॒श॒त॒म् । तु॒वि॒ष्म॒ण॒स॒म् । सु॒य॒ज॒मि॒ति सु—य॒ज॒म् । घृ॒त—
 श्रि॒य॒मि॒ति घृ॒त—श्रि॒य॒म् ॥ धा॒ता । द॒दा॒तु । नः । र॒यिम् । ई॒शानः॑ । ज॒ग॒तः । प॒तिः ॥ सः । नः ।
 पू॒र्णे॒न । वा॒व॒न॒त् ॥ धा॒ता । प्र॒जा॒या इति॑ प्र—जा॒याः । उ॒त । रा॒यः । ई॒शे । धा॒ता । इ॒दम् । वि॒श्वम् ।
 भु॒व॒न॒म् । ज॒जान॑ ॥ धा॒ता । पु॒त्रम् । य॒ज॒मा॒नाय॑ । दा॒ता । ३३ (५०) ॥ [३३] ॥ तस्मै॑ । उ॒ ।
 ह॒व्यम् । घृ॒त॒व॒दि॒ति घृ॒त—व॒त् । वि॒धे॒म् ॥ धा॒ता । द॒दा॒तु । नः । र॒यिम् । प्रा॒चीम् । जी॒वा॒तु॒म् ।
 अ॒खि॒षे॒ताम् ॥ व॒यम् । दे॒वस्य॑ । धी॒म॒हि । सु॒म॒ति॒मि॒ति सु—म॒तिम् । स॒त्य॒रा॒ध॒स इति॑ स॒त्य—
 रा॒ध॒सः ॥ धा॒ता । द॒दा॒तु । दा॒शु॒षे॑ । व॒सू॒नि । प्र॒जा॒का॒मा॒ये॒ति प्र॒जा—का॒मा॒य । मी॒ढु॒षे॑ । दुरो॑ण
 इति॑ दुः—ओ॒ने ॥ तस्मै॑ । दे॒वाः । अ॒मृ॒ताः । स॒मि॒ति । व्य॒य॒न्ता॒म् । वि॒श्वे॑ । दे॒वासः॑ । अ॒दि॒तिः ।
 स॒जोषा॑ इति॑ स—जोषाः॑ ॥ अ॒न्वि॒ति । नः । अ॒द्य । अ॒नु॒म॒ति॒रि॒त्यनु॑—म॒तिः । य॒ज्ञम् । दे॒वेषु॑ ।
 म॒न्य॒ता॒म् ॥ अ॒ग्निः । च । ह॒व्य॒वा॒ह॒न इति॑ ह॒व्य—वा॒ह॒नः । भ॒व॒ता॒म् । दा॒शु॒षे॑ । म॒यः ॥ अ॒न्वि॒ति ।
 इ॒त् । अ॒नु॒म॒त इत्यनु॑—म॒ते । त्वम् । ३४ (५०) ॥ [३४] ॥ म॒न्या॒सै । श॒म् । च । नः । कृ॒धि ॥
 क॒त्वे॑ । द॒र॒ष्वा॒य । नः । हि॒नु । प्रे॒ति । नः । आ॒यू॒षि । ता॒रि॒षः ॥ अ॒न्वि॒ति । म॒न्य॒ता॒म् । अ॒नु—
 म॒न्य॒मा॒ने॒त्यनु॑—म॒न्य॒मा॒ना । प्र॒जा॒व॒न्त॒मि॒ति प्र॒जा—व॒न्त॒म् । र॒यिम् । अ॒र॒खी॒य॒मा॒णम् ॥ तस्यै॑ ।

वयम्। हेडसि। मा। अपीति। भूम। सा। नः। देवी। सुहवेति सु—हवा। शर्म। यच्छतु॥
यस्याम्। इदम्। प्रदिशीति प्र—दिशि। यत्। विरोचत इति वि—रोचते। अनुमतिमित्यनु—
मतिम्। प्रतीति। भूषन्ति। आयवः॥ यस्याः। उपस्थ इत्युप—स्थः। उरु। अन्तरिखम्।
सा। नः। देवी। सुहवेति सु—हवा। शर्म। यच्छतु ॥ [३५] ॥ राकाम्। अहम्। सुहवा-
मिति सु—हवाम्। सुष्टुतीति सु—स्तुती। हुवे। शृणोतु। नः। सुभगेति सु—भगा। बोधतु।
त्मना॥ सीव्यतु। अपः। सूच्या। अच्छिद्यमानया। ददातु। वीरम्। शतदायमिति शत—
दायम्। उक्थ्यम्॥ याः। ते। राके। सुमतय इति सु—मतयः। सुपेशस इति सु—पेशसः।
याभिः। ददासि। दाशुषे। वसूनि॥ ताभिः। नः। अद्य। सुमना इति सु—मनाः। उपागही-
त्युप—आगहि। सहस्रपोषमिति सहस्र—पोषम्। सुभग इति सु—भगे। रराणा॥ सिनीवालि।
या। सुपाणिरिति सु—पाणिः॥ कुहम्। अहम्। सुभगामिति सु—भगाम्। विद्वनापसमिति
विद्वान—अपसम्। अस्मिन्न। यज्ञे। सुहवामिति सु—हवाम्। जोहवीमि॥ सा। नः। ददातु।
श्रवणम्। पितृणाम्। तस्याः। ते। देवि। हविषा। विधेम॥ कुहः। देवानाम्। अमृतस्य। पत्नी।
हव्या। नः। अस्य। हविषः। चिकेतु॥ समिति। दाशुषे। किरतु। भूरि। वामम्। रायः। पोषम्।
चिकितुषे। दधातु ॥ [३६] ॥

(भामासो दाता त्व मन्तरिख्व सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु श्रवणं चतुर्विंशतिश्च)

॥ ११ ॥

॥ हरिः ॐ ॥

तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः — पद पाठः — समाप्तः

अनुवाकाः	पञ्चशत्यः
११	३६

ॐ